

Vá»‹ thuá»‘c tuyá»†t vá»•i tá»« cÃçy nhá»• ná»“i

Á»ng gÁ»p cá»ša BS.CKII. Huá»nh Tá»n VÁ»
22/02/2017

VỀ thuÑc tuyÇt vÝi tề cây

nhí nÓi

* BS.CKII. Huónh T»n Vi

Nhí nÓi

là lojì cây quen thuÙc ß vùng quê, °ác biçt çn vÙi tác dđng cšm máu hiÇu qu£. TheoÁ Y Híc CÕ TruyÁn, cĩ nhĩ nÓi có vỄ ngít, chua, tính l°ing (mát huyçt), chỄ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng bÕ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc... Cĩ nhĩ nÓi hay còn gĩi cũ mñc, hìn liên th£o có tên khoa híc là Eclipta alba Hassk thuÙc hí cùc Asteraceae. Cĩ nhĩ nÓi míc th³ng éng có thÁ cao tÙi 80cm, thân có lông céng. Lá míc Ñi có lông 2 m-t, dài 2 - 8cm, rÙng 5 - 15mm.

Cảm hoa hình şu màu tr°ng ß k½ lá ho-c şu

cành, lá b°c thon dài 5 - 6mm, cing có lông. Qu£ bç 3 cình, ho-c d't, có cánh, dài 3mm, rÙng 1,5mm, şu cút, míc hoang kh°p nji ß n°Ùc ta. Gĩi là cũ nhĩ nÓi vì khi vò nát có n°Ùc ch£y ra nh° mñc en.

Nhĩng công dđng

Thành phşn hóa híc: Có ít tinh dşu,

tannin, ch»t ãng, caroten và ch»t ancaloit gĩi là ecliptin. Có tài liÇu nói

trong cũ nhĩ nÓi có chéa ch»t wedelolacton là mÙt ch»t curmarin lacton và tách

°ác ch»t demetylwedelacton và mÙt flavonozit.

Cĩ nhĩ nÓi cing giÑng nh°Á vitamin KÁ có

tác dđng chÑng lji tác dđng cça discumarin, chÑng ch£y máu tí cung trên Ùng v-t

thĩ nghiÇm. Cĩ nhĩ nÓi không gây t ng huyçt áp, không làm giãn mịch, không Ùc.

Nhĩ nÓi là cây cũ quen thuÙc ß các

vùng quê

Theo y híc cũ truyÁn, cũ nhĩ nÓi có vỄ ngít,

chua, tính l°ing (mát huyçt), chỄ huyçt (cšm máu) vào 2 kinh can và th-n, tác dđng

bÕ th-n âm, thanh can nhiÇt, làm en râu tóc, chỄ huyçt lõ, dùng chĩa can th-n

âm kém, xu»t huyçt nÙi tìng (ch£y máu dı dày, tiÁu tiÇn ra máu, thÕ huyçt do

lao, rong kinh), kiçt lõ, viêm gan mìn, ch»n th°ing s°ng tşy ß loét, m©n ngéa&

Trong dân gian th°Ýng dùng cũ nhĩ nÓi giã

v°t ãy n°Ùc Á uÑng cšm máu trong rong kinh, tr) ra máu, bỄ th°ing ch£y máu.

Còn dùng chĩa ho hen, họ lao, viêm cũ hĩng, ngày dùng 6 - 12g d°Ùc dıng thuÑc s°c

hay làm thành viên mà uÑng. Có ng°Ýi dùng chĩa nşm ngoài da, làm thuÑc míc tóc

(s°c uÑng ho-c ngâm vào dşu đéa mà bôi), nhuUm tóc.

Sách Nam d°ác thşn hiÇu cũ nhĩ nÓi dùng

Á chĩa chéng ch£y máu mii êm ngày không đét, ãy cũ nhĩ nÓi giã nát, °p vào

giĩa mĩ ác và trên trán.

Sách Thşn nông b£n th£o gĩi cũ nhĩ nÓi là

'thuÑc cšm máu nÓi tiçng'.

Sách °Ýng b£n th£o viçt, ng°Ýi bỄ ch£y

máu dĩ dÙi dùng cũ nhĩ nÓi °p s½ cšm, bôi n°Ùc lên şu thì tóc s½ míc lji

nhanh chóng.

iÁn nam b£n th£o cho r±ng, cũ nhĩ nÓi

làm ch°c r ng, en tóc, chĩa khĩ 9 lojì tr).

B£n kinh (ra Ýi cách ây 2000 n m) viçt:

'Máu ch£y không cšm, °p cũ nhĩ nÓi cšm ngay'.

Ngày nay, vỄ thuÑc này °ác

dùng nhiÁu trongÁ iÁu trỄ sÑt xu»t huyçtÁ muxi truyÁn, ung th° và nhiÁu bÇnh

khác.

ViÇn D°ác liÇu tềng nghiên cêu tác dđng cšm

máu và Ùc tính cça cũ nhĩ nÓi và nh-n thşy nó có kh£ n ng chÑng lji tác dđng cça

dicumarin (thuÑc chÑng ông), cšm máu ß tí cung, t ng tr°ing lĩc tí cung. Cĩ nhĩ

nÓi không gây giãn mịch, không hı huyçt áp, nh°ng có thÁ gây s£y thai.

Cĩ nhĩ nÓi trong mÙt sÑ bài thuÑc

Thõ huyçt và chÿ máu cam:Á Dùng cũ nhĩ nÓi c£ cành và lá t°ji giã lÿy n°Úc Ầ uÑng.
 Tiêu ra máu:Á Cũ nhĩ nÓi n°Úng trên miçng ngó sçh cho khô, tán bÙt.
 Mxi lşn dùng 2 chË (8g) vÙi n°Úc cçm (Gia tàng kinh nghiçm ph°ing).
 Tiãu ra máu:Á Cũ nhĩ nÓi, mã Á 2 vË b±ng nhau, giã lÿy n°Úc ngày uÑng
 3 chén lúc ói (Y híc chân truyán). Ho-c nÿu cháo cũ nhĩ nÓi (100 g) vÙi 3 lát
 gëng.

Tác dăng °ãc biçt çn nhiãu nhÿt cça

nhĩ nÓi là cşm máu (çnh minh hĩa:Á Internet)

Tr) ra máu:Á CÙt n-m cũ nhĩ nÓi Ầ nguyên rÁ, giã nhuyán, cho vào 1

chén r°âu nóng, thành dËch -c vëa uÑng trong, vëa ãp bã ngoài (B£o thĩ °Ýng
 ph°ing).

Chÿ máu dị dày - hành tá tràng:Á Cũ nhĩ nÓi 50g, bçh c-p 25g, çi táo 4 qu£, cam th£o
 15g s-c uÑng, ngày 1 thang chia làm 2 lşn.

Vçt ét chêm nhĩ chÿ máu:Á MÙt n-m cũ nhĩ nÓi sçh nhai ho-c giã nhuyán ãp lênÁ vçt th°ing.

Chĩa râu tóc bçc sÙm:Á Cũ nhĩ nÓi vÙi l°ãng tùy dùng, rĩa sçh, nÿu cô -c
 thành cao rÓi cho n°Úc gëng, m-t ong vÙi l°ãng vëa phËi, cô lçj lşn nĩa. Cho
 vào lí, khi dùng lÿy 1 - 2 thìa canh hòa n°Úc un sôi còn ÿm ho-c cho ít r°âu çjo
 Ầ uÑng. Ngày 2 lşn, cao này có tác dăng bÕ th-n, ích tinh huyçt.

Ho-c: Cũ nhĩ nÓi 1 - 2kg, cho vào n°Úc ép

lÿy dËch -c trÙn vÙi bÙt nĩ trnh tí ã °ãc chç sụn nh° sau: nĩ trnh tí 300

- 1.000g ngâm r°âu 1 ngày, bóc vĩ, rang khô tán bÙt. Viên hoàn b±ng m-t ong. Mxi
 lşn uÑng 10g. Ngày uÑng 3 lşn vÙi r°âu çjo hâm nóng. Hoàn này bÕ can th-n, xanh
 en râu tóc, khĩi au l°ng gÑi.

Chĩa di mÙng tinh (do tâm th-n nóng):Á Cũ nhĩ nÓi sÿy khô, tán bÙt. UÑng ngày 8g vÙi n°Úc cçm,
 ho-c s-c cũ nhĩ nÓi Ầ uÑng ngày 30g.

Rong kinh:Á nçu nh!, lÿy cũ nhĩ nÓi t°ji giã v-t lÿy n°Úc cÑt uÑng

ho-c cũ nhĩ nÓi khô s-c n°Úc uÑng. Nçu huyçt ra nhiãu, cşn phÑi hãp thêm tr-c
 bá diçp ho-c cây huyçt dã&

Tr» t°a l°ái:Á Cũ nhĩ nÓi t°ji 4g, lá h1 t°ji 2g giã nhuyán, lÿy n°Úc

cÑt hòa m-t ong chÿm lên l°ái cách 2 giÝ 1 lşn.

TrË chÿ máu cam, nôn ra máu tê dị dày,

thì dùng cũ nhĩ nÓi 30g, lá sen 15g, tr-c bá diçp 10g, un sôi vÙi n°Úc và chia
 ra uÑng làm 3 lşn trong ngày.

BË loét Ñng tiêu hóa chÿ máu, dùng cũ nhĩ

nÓi 30g, cũ bÿc 30g un sôi uÑng.

ChĩaÁ çj thÁ suy nh°ãc, thiçu máu, kém séc, n

không ngon, gşy ççu: cũ nhĩ nÓi 100g, cũ mşn trşu 100g, gëng khô 50g, các vË ch-t
 nhĩ, sao sçj, khí thÕ, Õ vào 3 chén n°Úc dëa t°ji, nÿu còn 8 phân, uÑng ngày 2
 lşn.

Chĩa ái ra máu:Á Cũ nhĩ nÓi 30g, c£ cây mã Á 30g. C£ hai thë còn t°ji

rĩa sçh, giã, ép lÿy n°Úc uÑng (ho-c say b±ng máy sinh tÑ), còn chĩa c£m sÑt
 nóng, ho, viêm hçng.

Chĩa phá nĩ chÿ máu tí cung:Á Cũ nhĩ nÓi 15g, lá tr-c bá diçp 15g. S-c uÑng ngày 1
 thang, uÑng lián 7 ngày.

Ngoài viçt thanh can nhiçt, d°áng th-n

âm, tác dăng cşm máu cça cũ nhĩ nÓi ã °ãc nghiên çú tÕng kçt qua lâm sàng bçnh
 sÑt xuÿt huyçt và trong phòng thí nghiçm, mß ra cách giËi thích çj chç tác dăng
 cşm máu.

Do v-y, cşn b£o l°u vai trò cça cũ nhĩ nÓi

trong ph°ing pháp chĩa sÑt xuÿt huyçt, vì chÿ máu là mùt trong 2 ççu tÑ gây tí
 vong lÙn nhÿt trong bçnh này.Á